

БӨЛІМ: БАСТАУЫШ СЫНЫП

Тыныс алу мүшелері

ЖАРИЯЛАНДЫ
27.10.2025

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/183554/>

Досмаханова Айжан Боранбаевна

Білім беру ұйымының атауы	"Алпамыс-Қазғаз 2020"			
Түсі	Жаратылыстану			
Бөлік	Адам			
Педагогтің аты-жөні	Досмаханова Айжан Боранбайқызы			
Күні:				
Сынып: Э + А +	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:		
Сабақтың тақырыбы:	Тыныс алу мүшелері			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты:	3.2.3.1 адамның ішкі ағзаларының орналасуын анықтау; 3.2.3.2 тыныс алу жүйесі мен оның адам ағзасындағы ролін сипаттау; 3.1.2.3 ақпарат көзінің түрлерін анықтау.			
Сабақтың мақсаты:	Тыныс алу жүйесін және оның адам ағзасындағы ролін сипаттайды. Адамның тыныс алу жүйесін неден тұратынын анықтайды.			
Бағалау критерийлері:	Адамның ішкі ағзаларының орналасуын анықтап, сипаттайды. Адамның тыныс алу жүйесімен танысады және оның ағза үшін маңызын біледі.			
Сабақтың берісі				
Сабақтың мазмұны:	Педагогтің өрекеті	Оқушының өрекеті	Бағалау	Ресурстар
Басы 10 мин	Психологиялық ахуал қалыптастыру: «Еркін микрофон» әдісі арқылы өткенді бекіту. 1. Ақорыту жолы жолы қандай кезеңдерден тұрады? 2. Ас қорыту кезінде тіл қандай қызмет атқарады? 3. Адам ас тез зор, жақсы қорытылуы үшін не істеу керек? 4. Адам энергиясын қайдан алады? 5. Дұрыс тамақтану дегеніміз не? Тақырып арқылы өткен сабақты пысықтауымен. КБ: Бағдарламаны арқылы бір-бірін ынталандыру • Ой қозғау Бағалар мына сандықтың ішінде қушық зат бар. Еуе заттың не екенін білу үшін мына жұмбақты шешулеріңіз қажет. «Жағса білімбекей», Жұтсаң білімбекей» (Ауа) 1) Ауа не үшін қажет? 2) Адамның тыныс алу үшін бізге не керек? Көбілгенде Адам тыныс алу үшін тыныс алу мүшелері қажет. Адамға тыныс алу үшін оттегі қажет. Бірлім тірі табиғат мұқалымы оттегімен тыныс алады. Егер оттегі жетпесе, тыныс алу қиындайды. Сабақтың тақырыбы мен мақсаты таныстырылады.	Оқушылар келген қонжықтармен анықталып алады. Оқушылар жеке жұмыс ретінде сұрақтар қойылады. Сұрақтарға жауап береді. Оқушылар сұрақтарға жауап береді.	Мадақтау	Слайд

<p>Ортағы 25 мин</p> <p>IV. Жаңа сабақ</p> <p>Тыныс алу мүшелері. Мақсаты: Адамның тыныс алу жүйесінен танысып, оның ағза үшін қандай бөлігі болады. Балалар тыныс алу үшін тек жұрған ғана емес екенін білсе де мүшелер көмегіне келеді екен. Оны білі үшін оқушыларға ашылып тақияға бүгінгі күнді жазып, тақырыпты жазамын.</p> <p>Тыныс алу жүйесін түсіні үшін мына видеороликке назар аударайық.</p> <p>Жаңа білім мен тәжірибелер қолдану</p> <p>1. «Индель жасу» әдісі Тыныс алу мүшесін қалай жұмыс жасайтынын түсіну үшін тыныс алу мүшесінің моделін жасаймыз.</p> <p>«Тыныс алу – тыныс шығару кіріспе тақырыбына» Қыбырларына қолдарын қойып, бірнеше рет қатты дем алып — дем шығаруын өткізің.</p> <p>Дем шығарғанда қандай өзгерістер орын алатынын сираты.</p> <p>Оқушылар назарын Тыныс алғандарына береміз. Әдетте, бұл тыныс алғанымызға мен бермеймін. Демді Браз уақыт ішіне ұстап тұрған суретке.</p> <p>Не болады? (Тыныс алғасы келеді?) Демді қалай ұстап тұруға болады? (Бірнеше секунд қана, ал жаттықудан аяқтандықтан бірнеше минутты дағды ұстап тұруға болады.)</p> <p>Оқушыларға ауадағы оттегінің барлық тірі ағзаларға қажет екенін түсіндіріңіз.</p> <p>Демді ішек тартқанда қыбырға көтеріледі! Демді шығару барысында қыбырға орнына келеді.</p> <p>1. Тыныс алуға қатысты мүшелер тыныс алу жүйесі деп аталады. Оған мұрын, кеудің, ауа танырлар, өкпе, жатыр, Аяу өкпесі және мұрын кіреді. Мұрын жұмыс істейтін кезінде Тыныс алу мүшесі. Мұрын жұмыс істейтін кезінде Тыныс алу мүшесі. Мұрын жұмыс істейтін кезінде Тыныс алу мүшесі. Мұрын жұмыс істейтін кезінде Тыныс алу мүшесі.</p> <p>2. Адам құмыс дегеніміз — тыныс алу мүшесінің мұрын уақыты жұмыс істейтін кезінде мұрын бітелгенде, пайдаланылатын сақтана жолы. Аяқ дегеніміз — ауа және мұрын қуыстарының қосылған жері. Ол арқылы ауа өтеді.</p> <p>3. Тыныс алу және ақ қорыту жүйесінің ортақ бөлігі — жұтқышша. Жұтқышша өткен ауа тармақталады. Бір тармағы — өкпеке қарай өкпесіне көмекке өтеді. Ауа жұтқышша арқылы көмекке өтеді. Оған кеудің қарсаңы бар.</p> <p>4. Кеудің — көмекке өтеді, алғасы, іші жұмыс істейтін кезінде өтеді. Ол өкпесінің алдында жатырға орналасады. Ол көмекке өтеді, алғасы, іші жұмыс істейтін кезінде өтеді. Ол өкпесінің алдында жатырға орналасады.</p> <p>5. Тыныс алу жүйесінің басты мүшесі — өкпе болып табылады. Өкпе жұмыс істейтін кезінде, сол жақ өкпе жүрек есебінен өкпе бөлінеді. Ол көптеген қызыл ауа тамырларынан құралады. Өкпеде газ алмасу үдерісі жүреді. Оң жақтан өкпе, сол жақтан өкпе қарсаңына салынып табылады. Қан оттегі мен қан қызыл қанға шығарылады. Ағзаның оттегі қажет болғандағы бұл үдеріс тыныс алмасу. Осындай өкпеден ауа қораны аяқтасады. Осындай ауа тартқан кезінде тыныс алу. Тақырыпты оқығандар оқушының мақсаты, тыныс алу жүйесі, тыныс алу байланыс орнату.</p> <p>6. Балалар сөздер Кеудіңдер мен сол жақ өкпесі оң жақ өкпесі қарағанда кішірек болады екен.</p> <p>Белсенді оқу тақырыптары (отта, үлкенді) Оқушылар бір организмнің қызметін түсіндіріп өтеді.</p> <p>Топта Беленді «Кеудің, өкпе, мұрын, ауа танырлар» оқушылар 4 топқа бөлінеді.</p> <p>ТТ аралас еске түсіру Талап, татулық, тыныштық, төртп, тазалық.</p> <p>1 топ тақырыбы: Қолдану. Төртпеден отырып алғашқы бөліну. М1 тақырыбы. Және жұмыс.</p> <p>Мақсаты: Тыныс алуға қатысты ағзалардың орналасқан анықтау. Кіріспеді: Тыныс алуға қатысты ағзалардың орналасқан анықтау.</p> <p>Топтық жұмыс тақырымы.</p> <p>Топ Мұрын тобы Тыныс алмасуға ауа мұрын қуысында..... Иші — тозаңдан және микробтардан..... Мұрыннан..... (шығыс бөлінеді).</p> <p>Керекті сөздер: жылынама, тазарамы, суық зат</p> <p>II топ Ауа қуысы. Адам ауаны ауамен..... Адам ішіне тартқан ауада..... көп болады. Оттегі..... сәлде де бөлініп өкпесіне тартады. Адамның ішіне шығатын ауада..... газы болады.</p> <p>Бұл газ организмде қандай болады да, адамның бірге өкпесіне тартады. Тыныспен бірге ол сираты шығады.</p> <p>Керекті сөздер: демалды, оттегі, қанға, кеңіреші</p> <p>III топ Кеудің және ауа танырлары. Сөйлемдерді қажетті сөздермен толықтырыңдар. 2. Тыныс алу дегеніміз..... 3. Бұл..... Кеуде қуысы қысылып, ауа сираты шығады.</p> <p>Кажетті сөздер: тыныс шығарғанда, дем алу және дем шығару</p> <p>IV топ Өкпе тобына. Тыныс алғанда өкпе..... Өкпе көптеген..... тұрады. Бірақ өкпесіндегі ауа үнемі..... Олар ауадан..... тартып алады. ..... — көптеп қуысында орналасқан. Ол өкпе бөлінеді..... ..... өкпеден тұрады.</p> <p>Керекті сөздер: Өкпе, кеңіреші, кеңіреші, жанырады, оң жақ өкпе мен оң жақ</p> <p>Сен білесің бе? Сен пен төрелің жабық көп адам жиынаған бөлменің ауасы тартылып кетеді. Яғни ауа тастанды. Ауада оттегі азайып, кеңірешінің газы көбейеді. Ондай жағдайды оқсап неғес төрелің ашып, бөлменің ауасын тазартады. Тыныс алу мүшелерін күту керек. Біз бөлменің ауасын қызылтып, тазартып отыр. Таза ауада мына. Қатты азда тө қана мұрынмен тыныс алу. Суық су іше. Балғуықты асықтап абылғап, аздап же. Тұрау төге немесе таманы ауыртып адамдардан алыс жүр. Эксперт тақыры 1. Көп адам жиынаған кезде ауа қандай болады? 2. Беленді ауасын не үшін тазартсаң? 3. Тыныс алу мүшелерін қалай күту керек? 4. Тұраудан қалай сақтану керек?</p> <p>КБ: Топта дескриптор арқылы бір-бірін мұндайдыру. Дескриптор: тыныс алу жүйесі және оның адам ағзасындағы ролін сипаттай алады; адамның тыныс алу жүйесі немен тұратынын біледі. КБ: Топпен бағалау Сирату сәт: Дем алу және дем шығару жаттығуларын жасау. Не сезінгендерін сұрау.</p> <p>Және жұмыс «Пилерс» бағдарламасымен тексеру Тест сұрастары. 1. Тыныс салу мүшелері: А) жұтқышша, бауыр, аққан Б) ауыз, өкпе, ішек, өкпе С) мұрын, кеңіреш, ауа танырлар, өкпе Д) жүрек, бауыр 2. Беленді және беленді орналасуы А) аққан Б) ауыз аққан С) кеуде қуысында Д) ауыз қуысында 3. .... өкпе болады А) төменгі, жоғары Б) оң жақ, сол жақ С) кіші және үлкен Д) қалың және қалыңсыз 4. Тыныс алу жүйесінің негізгі мүшесі..... А) мұрын Б) өкпе С) кеңіреш Д) ауа танырлары 5. Өкпеке қандай үдеріс жүреді? А) Фотосинтез Б) аққан С) Оттегі Д) шығару</p>	<p>Оқушылар сабақтың мақсатымен танысады.</p> <p>Даттермен жұмыс.</p> <p>Видеоролик көру.</p> <p>Жұптық жұмыс.</p> <p>Зерттеу жұмысын жүргізеді.</p> <p>Оқушылар шармен көлеңке көлеңке жасайды.</p> <p>Мәліметтері талдайды, салыстырады.</p> <p>Оқушылар жеке жұмыс ретінде тест сұрастарына жауап береді.</p>	<p>Слайд</p> <p>Слайд</p> <p>Слайд</p> <p>Штатикод парақтары</p> <p>Дескриптор</p> <p>— Тыныс алу мүшелерінің моделін жасап, ағзаның ағзасын.</p> <p>2 ұпай</p> <p>Слайд</p> <p>Штатикод парақтары</p> <p>Дескриптор:</p> <p>— Тыныс алуға қатысты ағзалардың ағза мұнарына таба алады.</p> <p>— Екінші кеңірешті таба алады.</p> <p>— Соңғы ауа танырларды таба алады.</p> <p>— Сол жақ және оң жақ өкпелерді таба алады.</p> <p>4 ұпай</p> <p>Дескриптор:</p> <p>— Біз бірінші кеңірешті таба алады.</p> <p>4 ұпай.</p> <p>Дескриптор:</p> <p>— Біз бірінші кеңірешті таба алады.</p> <p>4 ұпай.</p>	<p>Слайд</p> <p>Қағаздар</p> <p>Қағаздар</p> <p>Слайд</p> <p>Штатикод парақтары</p>
--	---	--	---

Соны 3 мін	-Сурақты ұстал ал- ойыны арқылы сабақты бақыту. Рефлексия Үй жұмысы 54-55 бет түсініп оқу	Бүгінгі сабақта алған білімдер бойынша рефлексия жасайды.	Оқушылар 1-10 бағдық жүйесімен бағаланады.	
---------------	---	---	--	--

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.